

Likumi, to regulētās tiesību jomas

Demokrātiskā valstī pastāv likumi, normatīvie akti, kas regulē dažādas dzīves jomas. Atbildību par dažādiem nodarījumiem pret personu, valsti vai mantu nosaka Krimināllikums, Civillikums, Administratīvo pārkāpumu kodekss, Darba likums un citi.

Krimināllikums ir likums, kurš nosaka, kas ir noziedzīgi nodarījumi un to klasifikāciju, paredz noteiktu sodu par tiem. Pēc Krimināllikuma noziedzīgie nodarījumi dalās kriminālpārkāpumos un noziegumos. Noziegumi ir nodarījumi pret personu un tās veselību (personas aizskārums, miesas bojājumi, izvarošana, slepkavība u.tml.), pret īpašumu (zādzība, krāpšana u.tml.), pret cilvēci (genocīds, terorisms, nacionālā, etniskā, rasu vai reliģiskā naida izraisīšana), pret valsti (darbība pret Latvijas Republikas neatkarību un vienotību, valsts simbolu zaimošana, spiegošana u.tml.), pret dabu.

Pie kriminālatbildības saucama persona no 14 gadiem, kura ar nodomu vai aiz neuzmanības izdarījusi šajā likumā paredzētu nodarījumu.

Civillikums nosaka ģimenes tiesības (laulības slēgšana un šķiršana, vecāku un bērnu attiecības, bāreņu adopcija u.tml.), mantojuma tiesības (mantošanas kārtība, mantojuma dalīšana u.tml.), lietu tiesības (īpašnieka tiesības un pienākumi, tiesības rīkoties ar ienākumiem no īpašuma u.tml.), saistību tiesības (līgumu slēgšana, dāvināšanas kārtība, parādu piedziņa, galvotāja tiesības un pienākumi u.tml.).

Administratīvie likumi nosaka, kāda darbība vai bezdarbība atzīstama par administratīvo pārkāpumu, kādu administratīvo sodu, kāda institūcija (amatpersona) un kādā kārtībā var uzlikt personai, kas izdarījusi administratīvo pārkāpumu.

Administratīvo likumu uzdevums ir “aizsargāt sabiedrisko iekārtu, īpašumu, pilsoņu sociāli ekonomiskās, politiskās un personiskās tiesības un brīvības, kā arī komersantu, iestāžu un organizāciju tiesības un likumīgās intereses, noteikto pārvaldes kārtību, valsts un sabiedrisko kārtību, nostiprināt likumību, novērst tiesību pārkāpumus, audzināt pilsoņus likumu precīzas un stingras ievērošanas garā, ieaudzināt viņos cieņas pilnu attieksmi pret citu pilsoņu tiesībām, godu un pašcieņu, pret sadzīves noteikumiem, apzinīgu attieksmi pret saviem pienākumiem un atbildību sabiedrības priekšā”. (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss [tiešsaiste] – [skatīts 20.11.2019.]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/89648-latvijas-administrativo-parkapumu-kodekss>)

Darba likums regulē darba devēja un darbinieka savstarpējās tiesiskās attiecības: darba līguma sastādīšana, darbinieka un darba devēja tiesības un pienākumi, darba samaksa, darba un atpūtas laiks u.tml.

Bērnu tiesību aizsardzības likums nosaka bērna tiesības un brīvības, pienākumus pret ģimenes locekļiem un sabiedrību. Šis likums reglamentē vecāku un citu personu, valsts un pašvaldību tiesības, pienākumus un atbildību par bērna tiesību nodrošināšanu, nosaka bērna tiesību aizsardzības sistēmu.

Likumi tiek veidoti un pastāv, lai aizstāvētu indivīdus, noteiktu viņu pienākumus un tiesības; tie regulē cilvēku attiecības un uzvedību sabiedrībā. Tie nedrīkst būt pretrunā ar Satversmi. (Uzskates līdzeklis “Likumu hierarhija Latvijā”).

Likumu un normatīvo aktu atbilstību Satversmei nosaka Satversmes tiesa.

Cilvēktiesību deklarācija un LR Satversme nosaka cilvēka tiesības; tās var ierobežot, ja ir apdraudētas cita cilvēka tiesības.